

Ummæli

Stakmaður í andgletti

»Hon er einki minni enn eitt bragd og eigur avgjört at standa í hvörjum föroyiskum heimi á sama heidursplássi sum orða- og kvæðabøkur«. Soleiðis skrivur Virgar Dalsgaard, lærari, í forvitisligum ummæli av 2. bindi av ævisøguni um J. H. O. Djurhuus.

Mangur lesari hevði væntað, at 3. bind av ævisøguni um J. H. O. Djurhuus fór at koma út nú í vetur. Spurdur sigur høvundurin Hanus Andreassen, at ætlanin alla tíðina hevur verið, at 3. og seinasta bind skuldi koma um eitt ár - í november 1997. Tað tekur tíð og arbeiði at skriva eitt slíkt verk, og kom bókin longu í 1996, var hon ikki nóg væl frágingin. Annars hevur Oyggjaskoggi - blaðið hjá føroyingum í Danmark - fyri stuttum havt eitt forvitisligt ummæli av 2. bindi. Tað er Virgar Dalsgaard, sum hevur skrivað hetta ummælið. Eftir áheitan almannakunnger Sosialurin hesa grein

Annað bind kom... og vit vóru avgjört ikki svikin!

Har Hanus í fyrsta bindi mest fæst við tær neyðugu præmissurnar, t.e. forsøga, ættin, barn- og ungdom Janusar, so fáa vit í hesum bindi manndómin lýstan heilt fram at lagnustndini í 1928/29, tá ið greitt gerst, at Janus missir sitt borgarliga starv sum juristur.

Tað hevur eydnast Hanusi at lýst liv og brøgd Janusar so spennandi og hugfangandi, at bókin umframt at vera ein persónlig ævisøga eisini gerst ein almenn føroysk mentasøga fyri tíðina frá aldaskiftinum og fram til 1930.

Ein maður sum Janus hevur uppá gott og ilt havt samband við stórt sæð allar markantar persónar & hendingar í Føroyum um hetta mundið, so søgan hjá Janusi verður meiri ella minni eisini søga teirra.

Hanus má hava gjørt eitt ovurhonds grønskingararbeiði fyri at fáa fatur á øllum tí tilfari og allari tí 'rávøru', sum neyðugt er fyri at lýsa skaldið Janus so nágreiniliga og á ein so fjølbroyttan hátt.

Nógv av tí tilfari og upplýsingum, sum Hanus borðreiðir við, hevur einki verið almannakunngjørt fyrr. Niðurstøður Hanusar eru allar bygdar á handupptøkum, skjøl, brævaskifti og samrøður, sum ikki áður hava verið til taks hjá sama fólki; so tað er einki at ivast í, at eingin, sjálvstítt tey, ið kendu Janus væl hava havt so objektivar møguleikar fyri at meta um, hvør og hvussu skaldið var.

So mikið kontroversiellur maður var Janus og so mik-

ið lítið og trøngt var føroyska samfelagið, at tað er ikki sørt, at hann - tað mikla kosmopolitiska skaldið - verður noyddur út í eina Dr. Jekyll & Mr. Hyde støðu. Tað er Janusarhøvdið við andliti báðar vegir.

Vit varnast eisini, at Janus ikki bara fekk harða lagnu, men sera ofta var ein stak einsligur maður - við hvørt beinleiðis beiskur.

Meistarliga lýsir og 'prógvar' Hanus, at tað mest vóru persónlig hevndarmotiv og øvund, sum vóru atvoldin til, at Helge Simons, danski sakførarin í Havn fekk Janus fastsettan fyri eitt brotsmál, sum kanska í dag hevði verið mettt smámál og greitt við sínammillum gjaldi ella innanhýsis seming og ikki almennari ákæru. Sum vituligt vóru tað ikki øll, ið harmaðust - skaðafroðin var týðilig nógvastadni.

Ov drúgt verður at víðgera annað enn okkurt yti í hesi stórvingnu bók; men alfa og omega í livinum hjá Janusi, og tað, sum sermerkir næstan allar tilburðir í bindi II er Anna í Norðdepli - summi nevndu hana Onnu úr Hvannasundi. Hon er og verður musan hjá Janusi, lagnukvinnan alt lívið, nóg meira enn flestøll hava vitað. Ikki fyrr enn nú kann Hanus við brævtilfari og øðrum skjálprógva, at hon var og var verandi hansara »grande, grande amour«!

Tað eydnaðist Hanusi við skilgøðari argumentatión at sannføra okkum um, at at kalla alt, Janus hevur yrkt eftir 1903/04 er um Onnu og hann, so ella so. So kunnu kulissurnar væl vera Hellas, Rómaborg, Ísland,

- tilburðirnir søguhendingar úr fornöld, miðöld ella seinni, - persónarnir úr danskari, føroyskari ella aðrari søgu. Janus yrkir næstan bara um tey bæði.

Symbolikkurin er greiður at ógvast um intrigur og lokabrogd, sum hava verið framdar av 'hampamonnum'. Her er ørgrynnan av tilfari, sum er bæði skammil-

frásagnir eru avbera spennandi og forvitisligar, eitt nú um Janusar víðurskifti við A. C. Evensen og »heiðursmannin« Kristin í Geil. Hetta varpar heilt nýtt ljós á hesar menn og fær okkum at ógvast um intrigur og lokabrogd, sum hava verið framdar av 'hampamonnum'. Her er ørgrynnan av tilfari, sum er bæði skammil-

Tað hevur eydnast Hanusi at lýst liv og brøgd Janusar so spennandi og hugfangandi, at bókin umframt at vera ein persónlig ævisøga eisini gerst ein almenn føroysk mentasøga fyri tíðina frá aldaskiftinum og fram til 1930

Ein maður sum Janus hevur uppá gott og ilt havt samband við stórt sæð allar markantar persónar & hendingar í Føroyum um hetta mundið, so søgan hjá Janusi verður meiri ella minni eisini søga teirra, sigur Virgar Dalsgaard millum annað í sínum ummæli

skulu fólk sjálvi lesa í hesi framúr væl komponeraðu bók men skal nakað nevnt, sum er eitt sindur ógreitt ella ivasamt, er tað tær serliga feministisku demensi-ónir, sum Hanus noyðir burtur úr summum yrkingum Janusar. Men her er sjálvandi talan um eina tolking, sum er Hanusar, og tað hevur hann rætt til! Tó tykir mær, at t.d. yrkingin Atlantis ikki, heilt og aðrar við, tolar at verða so kroyst og toygð í sínum grundsubstansi, sum Hanus ger. Eg hugsi valla, at Janus sjálvur hevði góðtikið motiv ella innihald, soleiðis sum Hanus argumenterar. Men hetta er jú ein ævisøga, ikki eitt vísindaverk, og so skal verða almikið pláss fyri heilt persónligum metingum.

Burtursæð frá hesum ser-sjónarmiði hevur Hanus við hesi bók givið okkara tjóð eina mentasøgu, sum vónandi fer at verða citerað og trádilisin í fleiri ættarlið. Hon er einki minni enn eitt bragd og eigur avgjört at standa í hvörjum föroyskum heimi á sama heidursplássi sum orða- og kvæðabøkur.

Síðst, men ikki minst er at leggja afturat, at tað krevst serligt hegni til at skriva slíkar bøkur, so tær fanga lesaran frá fyrstu til síðstu síðu. Hetta megnar Hanus: Hann var okkara størsti essayistur - nú er hann eisini okkara besti biografiski høvundur.

Okkum leingist longu eftir triðju bók.

Virgar Dalsgaard